

Bevrijding van Hengstdijk

Mijn herinneringen aan onze bevrijding op 20 september 1944

door Bert Burggrave

Dat de bevrijding op tilt was, was duidelijk. Antwerpen was al bevrijd en de Polen en Canadezen rukten op richting Zeeuws-Vlaanderen. Echter de Duitsers boden in Noord-België flinke tegenstand. Het 1ste Poolse pantserdivisie was tot Axel en omgeving doorgestoten en daar op flinke tegenstand van de Duitsers gestoten. 4 dagen duurde de strijd daar en vele Poolse soldaten sneuvelden. Ook de spits van de Basiliek in Hulst was van de toren geschoten. De Duitsers gebruikten die als uitkijkpost en vele boerderijen stonden in brand.

Kijken vanuit de toren wat er was gebeurd

Maar 't werd 20 september. Zoals op onze dorpen gebruikelijk was, werd er iedere morgen een H. Mis opgedragen. Alle leerlingen van de lagere scholen gingen daar naar toe. Ik was misdienaar. Met twee misdienaars dienden we in de mis. Maar door gebrek aan elektriciteit moest één misdienaar de blaasbalg van 't orgel bedienen en dit was deze morgen mijn beurt. Voor de aanvang van de mis hadden we nog even op ons marktje rond gekeken, want daar waren Duitse militairen gestopt om even te rusten. Ze hadden 2 bussen en een klein kanon bij zich. We liepen naar de kerk. 't Was een beetje mistig en in de verte hoorden we gerommel van geschut. De dienst was nauwelijks begonnen of we hoorden 't geluid van zware ontploffingen en hevig schieten. De organist en ik keken vanuit de toren waar 't geluid vandaan kwam, maar we konden 't niet goed zien. Wel zagen we een drietal boerderijen in brand staan, waaronder de boerderij van de ouders van de organist.

De Duitsers hadden geen schijn van kans

Na de mis gingen we op onderzoek uit. Wat was er gebeurd? Bij 't gehucht Vogelfort nabij Hengstdijk waren de Duitsers die wij nog op onze markt gezien hadden gestoten op enkele Poolse tanks die onmiddellijk 't vuur openden. De Duitsers hadden geen schijn van kans. Enkele Duitsers verstopten zich in 't naast gelegen bietenveld en in de arbeidershuizen naast de dijk. Al snel werden ze gevangen genomen. Hun commandant had zich onder een brug verstopt, maar ook hij werd gevangen genomen. Door enkele Poolse soldaten werden de gevangen genomen Duitsers afgevoerd. De Duitsers probeerden via de binnenwegen naar Terneuzen te ontsnappen om zo de Schelde over te steken richting Zuid-Beveland.

De Poolse tanks reden naar ons dorp Hengstdijk. En we waren bevrijd. Overal stonden nu tanks met Poolse soldaten. De bevrijding had voor ons gezin toch nog een kater. Hierover straks meer.

Munitie en handgranaten die achterbleven

De Duitsers hadden in de huizen ook munitie en handgranaten achtergelaten. Één van de bewoners was zo dom om aan zo'n granaat te prutsen. Dit moest hij met de dood bekopen. Hij was dan ook 't enige slachtoffer van dit treffen. Dit terugtrekken van de Duitsers was overigens een chaotisch gebeuren, want zowel op 't land als op zee wisten de geallieerde vliegtuigen de Duitsers te vinden. Ook 's nachts. Wat ze niet mee konden nemen lieten ze achter. Voertuigen staken ze in brand, hun paarden lieten ze los of schoten ze dood.

De Polen vertrokken. Zij hebben later Breda bevrijd.

Engelsen bij ons thuis

Andere militairen kwamen, nu Engelsen. Bij ons thuis werden er vijf ingekwartierd. In de omgeving van Hengstdijk en Kampen, ook weer een gehucht bij Hengstdijk, werden zeer grote kanonnen geplaatst. Thuis hadden we een opkamer. Door de militairen werd die ingericht als vuurleidingscentrum. Overal liepen telefoondraden en 't stond vol met telefoons. Toen de opstellingen klaar waren begon 't schieten naar de overkant, wat met enorme knallen gepaard ging. Alle ramen moesten dan open.

Met amfibievoertuigen naar de overkant

Tevens werden er voorbereidingen getroffen om de Schelde met amfibievoertuigen over te steken. Nabij Kleverhille/Ossenissee werd de top van de zeedijk eraf geschoven zodat deze vaar/voertuigen makkelijker 't water in konden. Zij voerden richting Baarland op Zuid-Beveland. Kwamen ze terug, dan brachten ze soms krijgsgevangenen mee. De strijd verplaatste zich via West Zeeuws-Vlaanderen, waar ook flink gevochten en gebombardeerd is, Oostburg en Breskens, naar Walcheren en Zuid-Beveland en zo naar Brabant. Toen de Schelde vrij was en de haven van Antwerpen gebruikt kon worden waren we nog niet van de Duitse terreur af.

De schrik van een V1 bom

We kregen in Oost Zeeuws-Vlaanderen te maken met de V1 bom. Die was wel op de haven van Antwerpen gericht, maar de besturing was zo onnauwkeurig dat er vele in Zeeuws-Vlaanderen terechtkwamen. Vooral in de omgeving van Graauw. Veel schade hebben ze echter niet aangericht.

Mijn vader maakte toch 't volgende mee:

Op een morgen, het was mistig, stapte hij op zijn fiets om naar zijn werk te gaan. Hij was timmerman. Hij hoorde zo'n kreng aankomen en de motor viel stil. Hij wist wat dat betekende. Hij van zijn fiets af en dook onder aan de dijk een droge sloot in. Toen een enorme knal! Hij kreeg een flinke hoeveelheid troep en puin over zich heen, maar mankeerde niks. Hij stond op en een eindje verder kwam ook iemand overeind. Die mankeerde ook niks. Dit bleek de verkering van mijn zus te zijn. Voor ons begon 't normale leven weer.

Waar was mijn oudste broer en hoe liep het met hem af?

Wij waren vrij, maar waar was onze oudste broer Joos (1924)? Joos was net als vader timmerman en werkte op de werf in Terneuzen. In 1943 werd Joos met meerdere jonge mannen op hun werk opgepakt door de bezetter. Met hem nog een aantal jonge mannen van ons dorp en omgeving. Een gemeente ambtenaar kwam dit thuis vertellen. Moeder moest een pakketje klaarmaken en weg was Joos. Hij moest gaan werken in Eberswalde zo'n 60 km boven Berlijn. Na de overgave van Duitsland kwamen druppelsgewijs jonge mannen terug naar huis, maar Joos kwam niet. Vanuit Walsoorden voer een pont naar Hansweert. Waren er jongens aan boord die terugkwamen uit Duitsland? Voerden zij een vlag? Één van mijn zussen ging iedere dag op de fiets, we hadden er maar één, trouw kijken of Joos erbij was, maar steeds niet. Moeder had 't er zeer moeilijk mee, want er was bekend geworden dat twee jongens nooit meer thuis zouden komen. Maar gelukkig op een dag kwam Joos als laatste van ons dorp thuis. Eindelijk. Wat een feest was dat. Maar hij was totaal op. Doodziek en geheel berooid. Hij was naar huis komen lopen, kon nu en dan meeliften met een militaire wagen die de goede kant opging.

In 1932 ben ik op Hengstdijk geboren en heb er tot mijn 20ste jaar gewoond. Mijn vrouw komt eveneens uit Zeeuws-Vlaanderen.

A.D. (Bert) Burggrave

,